

Bc. Eva Žambůrková
Jules Verne – české překlady a vývoj recepce díla
Jules Verne – Czech translations and the reception of his work

Tématem diplomové práce Bc. Evy Žambůrkové byla česká recepce jednoho z nejznámějších a nejpřekládanějších francouzských spisovatelů, Julese Verna. Zadání zahrnovalo popis vývoje českého přijetí tohoto díla v kontextu stručného představení recepce zahraniční, pokus o charakterizaci dnešního čtenáře Julese Verna a dále také srovnání vybraných českých překladů.

Struktura práce

Diplomantka práci dělí do šesti kapitol (1 „Jules Verne ze soudobého pohledu“, 2 „Zahranční recepce děl Julese Verna“, 3 „Recepce J. Verna v Čechách na základě kvantitativních dat“, 4 „Jules Verne v českých knihovnách“, 5 „Dvacet tisíc mil v českých překladech“, 6 „Případová studie – Dvacet tisíc mil pod mořem“) doplněných Úvodem, Závěrem a Bibliografií.

Práce má charakter teoreticko-empirické studie. V Úvodu zmiňuje vychozí informace, popisuje postup bádání, upřesňuje postup při sestavení bibliografického korpusu, představuje hlavní dostupné odborné studie, stanovuje výchozí hypotézy. První kapitola stručně shrnuje hlavní biografické informace o autorovi a spojuje Verna se zrodem žánru science fiction. Druhá kapitola je uvedena představením teoretického rámce, v němž lze zahraniční i domácí recepci komentovat. Vzhledem k tomu, že zařazení Vernova díla nebylo, a ani dnes není jednoznačné, bylo dobré si takto předem vymezit stěžejní koncepty (literární hodnota, faktory ovlivňující recepci, úloha paratextu, posvěcení, funkce překladu, odlišení kategorií vážná a zábavná literatura atp.). S oporou o různé teoretické studie (Dehs, Dekiss, Compère, Le Lay, Sulovská, Evans, Commère ad.) je pak podrobně popsána francouzská recepce v průběhu času, a to nejprve se zaměřením na odbornou reflexi a poté na využití Vernova díla ve školních osnovách. Popis anglofonní recepce vychází ze studií A. B. Evanse a V. Dehse. Česká recepce doplňuje poznatky z monografie V. Horáka o informace z několika odborných publikací věnujících se obecně české recepci francouzské literatury v širším záběru, ale jen omezeném časovém výseku (Čech, Drsková, Šotolová), stejně jako o závěry prací bohemistických (Janáček ad.). Připomíná význam filmových i knižních adaptací (Neff ad.). Okrajově zmiňuje i výzkumy zamerané na využití Vernova díla v českých školách.

Empirická část vychází z obsáhlého bibliografického korpusu, který diplomantka vytvořila pro potřeby svého výzkumu. Popis korpusu se rozhodla rozdělit do tří časových řezů (1870–1949, 1950–1989, 1990–2023), aby bylo možné data přehledně zobrazit a výstižně komentovat. Politický kontext se zde mimochodem vždy odráží i v přesunu vydávání díla do jiných nakladatelství. Statistická data jsou vynesena do přehledných grafů, ty jsou doplněny komentářem. Kapitulu uzavírá přehled nejvydávanějších verneovek.

Kapitola „Jules Verne v českých knihovnách“ vychází z poměrně rozsáhlého dotazníkového šetření (z oslovených 22 knihoven data poskytl 17). Získané údaje sice nejsou mezi sebou zcela srovnatelné, na což diplomantka správně poukazuje, i tak ale tento výzkum podal jistou zprávu o čtenářské recepci. Data jsou opět přehledně zobrazena v tabulkách a grafech doplněných detailním komentářem.

Kapitola věnovaná translatologické analýze se zaměřila na překlady a různá vydání díla *Dvacet tisíc mil pod mořem*. Vychází z modelu D. Risterucci-Roudnický, proto věnuje pozornost i grafické úpravě vydání, uvedení názvu a obecně peritextu. V následující případové studii jde o analýzu textovou, je jí podrobena několik úryvků z díla *Dvacet tisíc mil pod mořem*, přičemž jsou sledovány změny v pozdějších jazykových úpravách nejprve Janečkova překladu (pořízen 1911) a poté Netušilova překladu (prvně vydán 1953).

Závěr shrnuje postup práce a zdůrazňuje některé důležité poznatky, ke kterým tato studie dospěla.

Formální stránka práce

Práce obsahuje předepsané součásti. Graficky je zpracována velmi přehledně. Grafy demonstrující kvantitativní vyhodnocení korpusu stejně jako tabulky názorně uvádějící komentované jevy u analýz překladových textů jsou vhodným doplněním výzkumu.

Styl a jazyk práce: ke stylu nemám výhrady, text obsahuje jen drobné, akceptovatelné chyby vyznačené v odevzdané tištěné verzi (co znamená v tabulkách v 5. kapitole výraz „excerpt“?).

Teoretická opora práce, konzultovaná odborná literatura

Práce se opírá o dostatečně pestrý výběr dostupné teoretické literatury. Vybrané studie tvoří koncepční rámec vlastního výzkumu a v úvodních kapitolách poskytují cenné informace pro popis zahraničního i domácího kontextu recepce. Odborná literatura je pečlivě a správně citována.

Připomínky ke koncepci a obsahu práce

Diplomantka vychází z poměrně bohaté a různorodé teoretické literatury a zpracovává obsáhlý bibliografický korpus – v obou případech si však dokázala udržet potřebný nadhled. Uvádí mnoho důležitých poznatků, dokázala je ale správně strukturovat a přehledně předat.

Sestavení bibliografického korpusu bylo třeba koncepčně promyslet, zorientovat se v duplicitních a někdy zas neúplných datech knihovnických katalogů – výsledný seznam je cenným podkladem pro další výzkum.

Drobné připomínky:

- váhání v terminologii – paratext definují různí teoretikové různě, použitá studie D. Risterucci-Roudnický vychází ze systému G. Genetta, jenž paratext považuje za zastřešující pojem pro peritext a epitext. V českých a anglosaských teoriích se častěji termínem paratext označuje to, co Genette definuje jako peritext. V práci se ale objevují termíny oba jako synonymní, což je zavádějící
- některá jména teoretiček jsou uváděna v přechýlené (Le Layová) podobě, jiná ne (Casanova) – není sjednoceno
- projekt Databáze knih jako zdroj informací o překladatelích (s. 64) – pro vědeckou práci nejde v tomto případě o relevantní zdroj

Otázky k obhajobě:

- s. 11 „české překlady nebývají odborníky na danou problematiku kritizované“ – jak je to myšleno?
- tvrzení na s. 21– „Hetzl vedl Verna k psaní knih pro mládež“ vs. s. 24 – „na rozdíl od Hetzela zaujmout pouze dětské publikum“ – zdá se mi, že si protirečí?
- rozdělení do 3 období je logické, jak ale zohlednit, že v prvním jde o 79 let, ve druhém 39 let a ve třetím 33 let? Co nám říká celková syntéza – vyplynulo by něco zajímavého z celého časového úseku?
- proč nevznikl nový překlad díla *Dvacet tisíc mil pod mořem*, když například pro *Cestu do středu Země* ano?
- metoda sestavení korpusu – co je považováno za 1 titul: neliší se popis, jak přistupujete k započítávání díla, na s. 29 a na s. 35?
- možnosti a směry případného dalšího výzkumu této tematiky?

Přínos DP

Přínos DP vidím v uvedení české recepce na pozadí recepce francouzské a anglosaské, tento širší kontext dodává českému obrazu J. Verna výstižnější podobu.

Sestavení bibliografického korpusu bylo v tomto případě mimořádně pracné, to se ale nijak nepodepsalo na jeho přehledném představení. Komentář navíc upozorňuje na absenci některých titulů v knihovnických katalozích.

Pečlivě je provedena celá translátologická analýza díla *Dvacet tisíc mil pod mořem*, kde se diplomantce povedlo představit jednotlivá vydání nejen z hlediska textu, ale i se zohledněním dalších parametrů. I když ve výsledku jsou nejcennější závěry upozorňující na nebezpečné důsledky ani ne tak vydávání překladů pořízených před mnoha desítkami let (archaičnost jazyka čtenáře snad upozorní na to, že má co do činění s neaktuální překladovou verzí), ale spíše opakovaných jazykových úprav, které jsou realizované bez kolace se zdrojovým textem a buď opakují, nebo dokonce zhoršují chyby z předchozích verzí.

Návrh hodnocení

Diplomantka prokázala, že má potřebný přehled ve studovaném oboru a umí aplikovat jak teoretické znalosti, tak praktické dovednosti nabyté během studia. Své poznatky z individuálního badatelského úkolu přehledně představuje, syntetizuje a dochází k uceleným závěrům podloženým argumenty.

Předloženou diplomovou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji celkové ohodnocení **výborná**.

Vedoucí práce, PhDr. Jovanka Šotolová, Ph.D.
2. 9. 2024